

Analiza kakovosti rezultatov FADN za Slovenijo

dr. Maja Kožar, maja.kozar@kis.si
Oddelek za ekonomiko kmetijstva

31. marec 2016
Ljubljana, MKGP

Vsebina predstavitev

- FADN – izhodišča
- Delovni sveženj DS2: Analiza kakovosti FADN za Slovenijo
- Kakovost podatkov: definicija in spremljanje
- Upravljanje s kakovostjo podatkov FADN: EK, slovenska mreža
- Pristop & opravljeni intervjuji
- Analiza kakovosti podatkov FADN po izbranih komponentah
- Zaključki
- Ključna srednjeročna priporočila
- Priporočila za nadaljnje delo

FADN – izhodišča:

- **Obsežna mikroekonomska baza za tržno-usmerjena kmetijska gospodarstva**
- **EU:** ustanovitev 1965; **SLO:** začetki 1994, harmonizacija z EU 2004
- **Ključna namena:** letno določanje dohodkov in poslovna analiza
- **„Podatkovni rudnik zlata in neprecenljiv podatkovni input za EU“**
(Conclusions, 2015), širok obseg in razpon uporabe podatkov v EU; **vendar ne v Sloveniji** - pridih nezadostne kakovosti po več komponentah!
- **Slovenski FADN: celovito upravljanje s kakovostjo ni sistematično razvito;** sistematična in celovita analiza kakovosti podatkov FADN za Slovenijo ni bila opravljena
- **Naraščajoče zavedanje o podatkovnem bogastvu in potencialih FADN za Slovenijo:** tudi pobuda za pričujoči CRP projekt (V4-1423)

Delovni sveženj DS2: Analiza kakovosti FADN za Slovenijo

- **Cilj:** sistematična in poglobljena analiza podatkov FADN za Slovenijo in oblikovanje priporočil za njeno izboljšanje
- **Naloge:**
  - Naloga 2.1: Pregled literature
  - Naloga 2.2: Analiza kakovosti podatkov FADN za Slovenijo ter
  - Naloga 2.3: Oblikovanje priporočil
- **Poročilo:**
  - Izsledki, pridobljeni do decembra 2015
  - Analiza kakovosti predvsem z vidika organizacije in delovanja mreže FADN
  - Priporočila bodo posodobljena glede na izsledke drugih delovnih svežnjev

Kakovost podatkov: definicija in spremljanje

- **Kakovost podatkov: „primernost za uporabo“** (Statistics Canada's Quality ..., 2002)
- Ni samo *natančnost* (ena dimenzija), temveč **preplet več različnih dimenzij ali komponent**
- **Izbor, obseg in hierarhija komponent** - odvisni od uporabnikov
- **EUROSTAT (Kodeks ravnanja evropske statistike, 2011) – kakovost na 3 ravneh:**
  - institucionalni okvir (sistem)
  - statistični procesi
  - statistični rezultati
- **Ocenjevanje in spremljanje kakovosti podatkov:** del celovitega upravljanja s kakovostjo; strogi postopki v podjetjih in statističnih ustanovah; zagotavljanje kakovosti evropskih statistik tudi zakonodajno predpisana

Upravljanje s kakovostjo podatkov FADN s strani Evropske komisije

- Predlogi celovitejšega upravljanja s kakovostjo po vzoru statističnih ustanov že v 90-ih (prve PACIOLI delavnice), vendar ga na ravni EU zaenkrat ni; razlog: heterogenost zbiranja podatkov, upravljanja kakovosti, zamudni postopki zbiranja
- Na ravni EU podrobno razvite in poenotene aktivnosti v zvezi s komponentami:
  - *natančnost in zanesljivost* (preverjanje kakovosti podatkov – vhodnih in agregatnih, reprezentativnost vzorca)
  - *pravočasnost in točnost* (opredeljena v zakonodaji)
  - *dostopnost in jasnost* (več hitrih informacij, periodične publikacije)
- **Problem: „agregaten“ pristop** (spremljanje „agregatnih“ kategorij, „pomembnejših“ držav, proizvodov, „ohranjanja“ medletnega reda velikosti...)
- **Naraščajoče zavedanje o multidimenzionalnosti kakovosti podatkov FADN in povezanih aktivnosti** - nedavni vseevropski raziskavi (Bradley in Hill, 2015; Evropsko računsko sodišče, 2015)

Upravljanje s kakovostjo podatkov FADN v okviru slovenske mreže

- Tudi na nacionalni ravni ni izdelanega uradnega načrta (dokumenta) celovitejšega upravljanja s kakovostjo podatkov FADN za Slovenijo
- **Prioriteta: točnost in pravočasnost za izpolnjevanje zahtev EK, glede kontrole podatkov: enak sistem kot EK – prevzeti „agregatni“ pristop lahko problem!**
- **Vendar s trenutno ekipo na MGKP:** večja proaktivnost glede izboljševanja kakovosti podatkov in spremljanja kakovosti tudi po drugih komponentah; pogosto usklajeni napor znotraj mreže:
  - *natančnost in zanesljivost* (medinstit. sodelovanje pri validaciji rezultatov, kontrole KGZS)
  - *odgovornost za kakovost:* Komisija FADN
  - *ustreznost virov:* stalnost virov – večletno javno pooblastilo račun. pisarni
  - *pravočasnost in točnost, dostopnost in jasnost:* povratne informacije kmetijam nekoliko prenovljene in hitrejše
  - *stroškovna učinkovitost, razumna obremenitev dajalcev podatkov:* 151. člen Zakona o kmetijstvu - povezava baze FADN z nekaterimi drugimi admin. bazami

Pristop

- **Analiza komponent kakovosti po evropskih smernicah za pripravo poročil o kakovosti stat. raziskovanj** (Kodeks ravnanja evropske statistike, 2011; European Union, 2015; Quality Assurance Framework ..., 2015); tri ravni: institucionalni okvir, podatki in procesi
- **FADN ni uradno statistično raziskovanje**, glede na povezanost z uradno statistiko tovrstna analiza primerna in tudi izhodišče za FADN sisteme v drugih državah (npr. Larsson, 1996)
- **Izbrane komponente - za slovenski FADN opazno najbolj problematične oz. zanje v okviru možnosti mogoče podati neko oceno:** *odgovornost za kakovost, ustreznost virov, ustreznost podatkov, pravočasnost in točnost objav, dostopnost in jasnost informacij, razumna obremenitev dajalcev podatkov ter stroškovna učinkovitost*
- **Natančnost in zanesljivost** ter **dobra metodologija in ustrezni postopki:** ob koncu projekta dopolnitev z rezultati drugih DS (DS1, DS3-DS5)
- **Analiza komponent:** opis komponente (načelo, kazalniki), oris stanja za FADN v Sloveniji, priporočila
- **Uporabljeni podatki:** literatura, opravljeni intervjuji in razgovori, SR FADN 2007-13, dobra praksa iz tujine, ...

Opravljeni intervjuji

- **Polstrukturirani intervjuji** s pomočjo vprašalnika oz. vodil za intervju; del vprašanj zaprt (Likertova lestvica odgovorov); 2015
- **Intervjuvanci:** kmetije, svetovalci, FADN koordinatorji, računovodski pisarni (KR, PT)
- **Kmetije:** vzorčniki in obvezniki, okolica Murske Sobote in Škofje Loke
- **Svetovalci:** Murska Sobota
- **Vzorec majhen, ni reprezentativen – posploševanje ugotovitev ni priporočljivo!**
- **Vseeno zelo povedni rezultati;** frekvence

Intervjuvanci	Število
Kmetijska gospodarstva:	11
- V vzorcu FADN (ne nujno vsa leta)	7
- Izločen iz obdelave	1
<i>Kmetijska gospodarstva v obdelavi</i>	10
Ostali intervjuvanci (svetovalci, FADN koordinatorji, račun. pisarni):	13
- Izločen iz obdelave	1
<i>Ostali intervjuvanci v obdelavi</i>	12
Vsi intervjuvanci - skupaj:	24
Intervjuvanci v obdelavi - skupaj	22

Odgovornost za kakovost:

„Mreža FADN je zavezana kakovosti podatkov in procesov. Sistematično in redno ugotavlja prednosti in pomanjkljivosti z namenom nenehnega izboljševanja kakovosti podatkov FADN za Slovenijo.“
(Prirejeno 4. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- **Politika kakovosti** opredeljena in javno dostopna ✗
- Uveljavljeni **postopki za načrtovanje in spremljanje kakovosti** procesa priprave podatkov ✓
- **Redno ocenjevanje kakovosti rezultatov**, ocenjevanje morebitnih kompromisov in poročanje o kakovosti ✓
- **Ključni rezultati redno in temeljito pregledani** ✓

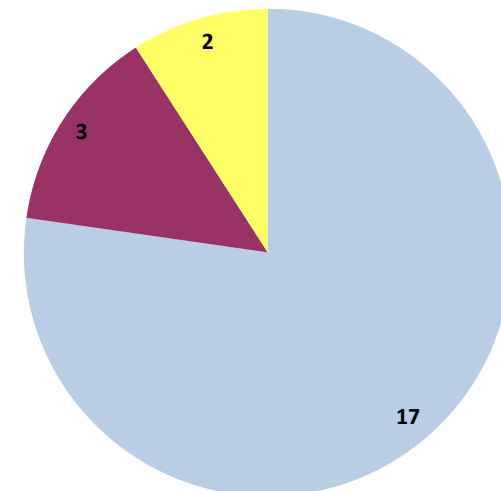
Stanje:

- Celovitega upravljanja s kakovostjo FADN podatkov ni
- Pomanjkljiva zavezanost ključnih deležnikov v mreži (konfliktni nameni FADN v praksi, potna odvisnost, prelaganje odgovornosti, nekritična uporaba rezultatov)
- Skoraj povsem izpolnjevanje zahtev EK; napredek

Ključno priporočilo:

- **Nacionalni konsenz o upravljanju s kakovostjo FADN** (opredeli ključna načela kakovosti; vsi deležniki; porazdeliti odgovornost za kakovost)

Mnenja intervjuvancev o tem, ali so za kakovost podatkov FADN bolj odgovorni v FADN vključeni kmetje ali kmetijski svetovalci (n=22)

- Za kakovost podatkov FADN bolj odgovoren kmet
- Za kakovost podatkov FADN bolj odgovoren svetovalec
- Za kakovost podatkov FADN oba enako odgovorna

Ustreznost virov:

„Kadri, finančni in IT viri, ki so na voljo slovenski mreži FADN, so zadostni po obsegu in kakovosti.“
(Prirejeno 3. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- Količinsko in kakovostno ustrezni viri za zadovoljevanje podatkovnih potreb ✓
- Obseg, raven podrobnosti in stroški sorazmerni s potrebami ✗
- Uveljavljeni postopki za oceno zahtev po zbiranju novih/ukinitvev obstoječih podatkov ✗

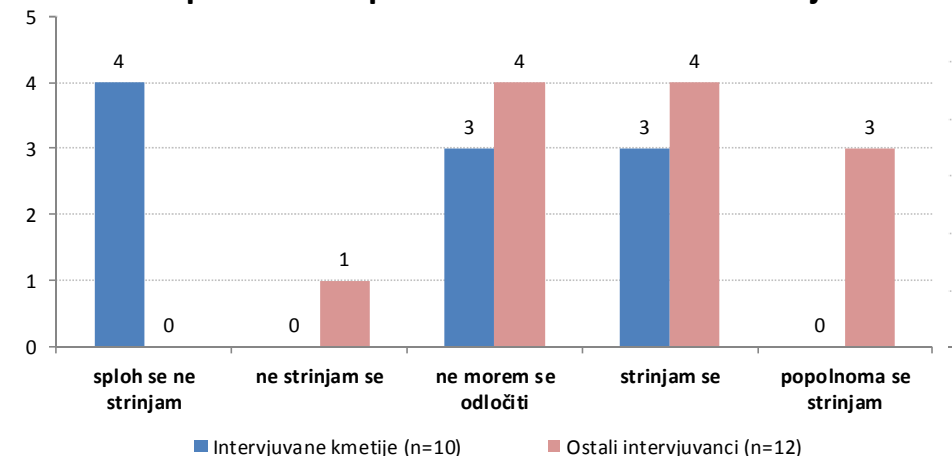
Stanje:

- Obseg virov, še posebej delovnih, ni problematičen (2013: 32 ur/FADN poročilo; 2012-2014: 329 EUR/FADN poročilo)
- Problem razpršenost (delovnih) virov, sploh v svetovalni službi (FADN: 200 svetovalcev na terenu; intervjuvani izjemoma s FADN nad 15% delovnih obveznosti); negativne posledice
- Napredek; povečana proaktivnost, sodelovanje

Ključno priporočilo:

- Reorganizacija v smeri večje specializacije in stabilnosti kadrov, prerazporeditev nalog med člani mreže - **institucionalna prenova?**

Mnenja intervjuvancev o tem, ali je v zadnjih nekaj letih prišlo do napredka v mreži FADN Slovenija

Ustreznost podatkov:

„Podatki FADN za Slovenijo zadovoljujejo potrebe ključnih domačih uporabnikov.“
(Prirejeno 11. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- Postopki za posvetovanje z uporabniki (prednostne, nove podatkovne potrebe) ✗
- Prednostne podatkovne potrebe se zadovoljujejo in so izražene v delovnem programu ✓
- Redno in sistematično spremljanje zadovoljstva uporabnikov ✗

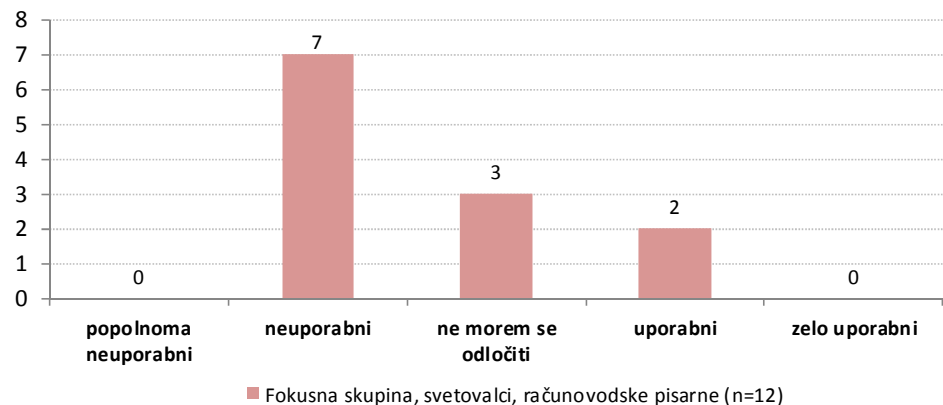
Stanje:

- Glavni nameni FADN deklarativno opredeljeni, vendar v praksi nesistematično in preskromno izvajanje, konfliktni nameni, potna odvisnost – vpliva na ustreznost, razpon uporabe rezultatov
- Rezultati intervjujev: slabo poznavanje vsebine in potencialov FADN podatkov, slaba percepcija uporabnosti podatkov FADN

Ključno priporočilo:

- Eksplicitno opredeliti ključne uporabnike in njihove podatkovne potrebe: njim prilagoditi aktivnosti in organizacijo sistema FADN v Slov. (predvsem vzorčenje, poenotiti sistem za vzorčnike in obveznike)

Mnenja ostalih intervjuvancev o uporabnosti (koristnosti) podatkov FADN za (kmetijske) svetovalce

Pravočasnost in točnost objav:

„Podatki FADN za Slovenijo se objavljajo pravočasno in točno.“
(Prirejeno 13. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- Upoštevani evropski in drugi mednarodni standardi za objave ✗
- Datum objavljanja podatkov (vnaprej) objavljen, odstopanje - se najavi in razloži ✗
- Upoštevanje zahtev uporabnikov (pogostost objavljanja) ✗
- Objava predhodnih rezultatov, če se oceni, da je to koristno ✗

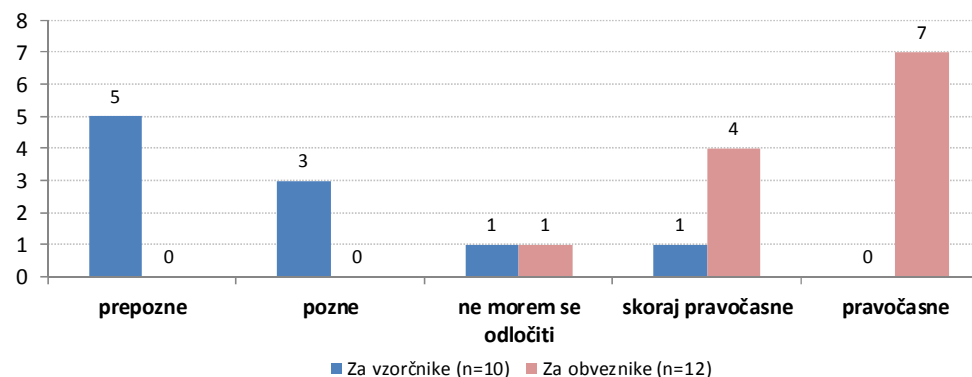
Stanje:

- Terminskega načrta objav ni; predpisani roki za faze ravnanja s podatki se spoštujejo
- Točnosti ni mogoče ugotoviti (napovedi objav ni, period. objav skoraj ni); zahteve EK
- Pravočasnost: podatki prepozni za odločanje (12-24 mesecev po koncu obr. leta)
- Napredek: hitrejše informacije kmetijam

Ključno priporočilo:

- Nadaljnja avtomatizacija; "digitalni – privzeti način"; združevanje baz; pospešiti/ukiniti admin. postopke

Mnenja ostalih intervjuvancev o pravočasnosti povratnih informacij FADN za kmetijska gospodarstva (ločeno za vzorčnike in obveznike)

Dostopnost in jasnost informacij:

„Podatki FADN za Slovenijo so predstavljeni na jasen in razumljiv način ter enostavno dostopni za ključne domače uporabnike.“

(Prirejeno 15. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- (Meta)podatki predstavljeni tako, da jih je mogoče pravilno razlagati in smiselno primerjati ✗
- Sodobna inform. in komun. tehnologija; tiskana oblika po potrebi ✗
- Analize po meri uporabnika ✗
- Dostop do mikropodatkov ✓
- Obveščenost o metodologiji, uporabi, kakovosti podatkov ✓

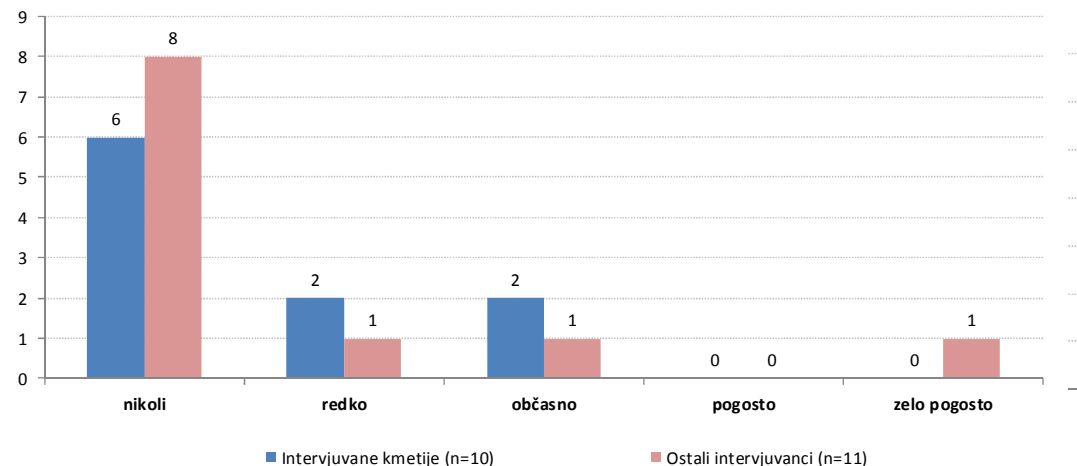
Stanje:

- Dostopnost in jasnost tradicionalno najbolj problematični komponenti
- Rezultati, informacije FADN: preskope, preslabo prepoznane, jasne, uporabne, zanimive...

Ključno priporočilo:

- Dostopnost: „digitalno - privzeto“ za dajalce podatkov in uporabnike, olajšati dostop do podatkov FADN
- Jasnost: „poenostavitev in personalizacija, 3P – poenostaviti, pospešiti, personalizirati

Pogostost uporabe povratnih informacij za kmetijska gospodarstva (ostali intervjuvanci: uporaba pri svojem delu)

Razumna obremenitev dajalcev podatkov:

»Obremenitev slovenskih poročevalskih enot FADN ni prevelika in je sorazmerna potrebam ključnih domačih uporabnikov.«

(Prirejeno 9. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- Uporaba administrativnih ali drugih zunanjih podatkovnih virov; elektronski načini ✓
- Souporaba podatkov med posameznimi člani v mreži FADN ✓
- Ukrepi, ki omogočajo povezovanje podatkovnih virov ✓

Stanje:

- **Napredek v zadnjih letih:** možnost elektronskega/spletnega vnosa
- **Povezovanje drugih baz s FADN:** v omejenem obsegu, vendar šele v račun. pisarni, ne pri kmetu; Zakon o kmetijstvu omogoča nadaljnje povezovanje baz
- Souporaba podatkov v praksi poteka, vendar šibka

Ključni priporočili:

- „**Samo enkrat**“: iste informacije se lahko od dajalcev podatkov s strani državnih organov zbirajo le enkrat, uporabijo pa večkrat
- „**Digitalni – privzeti način**“

Stroškovna učinkovitost:

»Viri za slovensko mrežo FADN se uporabljajo učinkovito.«
(Prirejeno 10. načelo Kodeksa ravnanja evropske statistike, 2011)

Izbrani kazalniki:

- Procesi zbiranja, obdelave in izkazovanja podatkov optimizirani s pomočjo informacijske in komunikacijske tehnologije ✓
- Proaktivna prizadevanja za izboljšanje uporabnosti podatkov ✓

Stanje:

- **Slovenski FADN po predhodnih ocenah stroškovno vzdržen, vendar premalo koristi od podatkov FADN**, tako za dajalce kot za ključne uporabnike podatkov
- **Napredek v zadnjih letih pri obeh kazalnikih:** program FADN evidenca, proaktivni in pogosto usklajeni ukrepi MKGP in KGZS glede povečevanja uporabe podatkov FADN

Ključno priporočilo:

- „**Digitalni – privzeti način**“ za vnos in diseminacijo podatkov FADN

Zaključki

- **Ključni izzivi slovenskega FADN sistema:**
  - zatečeno stanje obsega in razpršenosti virov, še posebej delovnih
  - ključni uporabniki in njihove podatkovne potrebe niso eksplicitno opredeljeni
  - prešibka dostopnost in jasnost za (ključne) uporabnike
  - podatki FADN prepozni za odločanje
- **Vendar z nastopom trenutne ekipe NOE FADN na MKGP konkreten napredek:** izboljšano sodelovanje v mreži, načrtovanje in več proaktivnosti na drugih komponentah kakovosti, ne le na *pravočasnosti in točnosti*
- **Ni več mogoče trditi, da upravljanje s kakovostjo podatkov FADN za Slovenijo omejeno le na izpolnjevanje zahtev EK**
- **Katalizator za konkretno izboljšanje kakovosti podatkov FADN za Slovenijo:**
nacionalni konsenz!

Ključna srednjeročna priporočila

- **Oblikovati nacionalni konsenz o ključnih uporabnikih podatkov FADN za Slovenijo in njihovih podatkovnih potrebah (rabah)**
- **»Digitalni - privzeti način«**: elektronski in spletni načini vnosa in diseminacije podatkov privzeti
- **Okrepiti in izboljšati kakovost diseminacije rezultatov FADN in izobraževanj v zvezi s FADN**
- **Nadaljnja avtomatizacija vnosa in kontrol podatkov**: povezovanje baz, skrajšati/ukiniti administrativne postopke
- **Reorganizacija v smeri večje specializacije zaposlenih na FADN**; prerazporeditev nalog med člani mreže FADN - institucionalna prenova?
- **Diseminacija podatkov FADN: »poenostavitev in personalizacija«**; povratne informacije za kmetije: 3P (poenostaviti, pospešiti, personalizirati)
- **Čim bolj izkoristiti obstoječe vire in infrastrukturo v slovenski mreži FADN!**

Priporočila za nadaljnje delo

- **Ključna omejitev intervjujev:** majhnost, nereprezentativnost vzorca – posploševanje ugotovitev ni priporočljivo!
- **Uporabljeni vprašalnik:** nadgraditi v boljši inštrument (anketo), ki bi ob reprezentativnem vzorcu lahko dal statistično preverljive rezultate
- **Kljub temu zelo povedni rezultati intervjujev:** intervjuvanci iz različnih členov slovenske mreže FADN, dragocen vpogled v mnenja FADN koordinatorjev
- **Do konca projekta posodobitev priporočil glede kakovosti podatkov FADN glede na izsledke drugih DS za:**
  - ***dostopnost in jasnost*** (ekonomsko svetovanje kmetijam; DS3)
  - ***natančnost in zanesljivost*** ter ***dobra metodologija in ustrezni postopki*** (navzkrižno preverjanje podatkov FADN; DS3-DS5) in
  - ***ustreznost*** (uporabnost za podporo agrarno-političnim odločitvam v okviru DS1 in DS5; identifikacija podatkovnih potreb za svetovalce in kmetije v okviru DS3)

Hvala za pozornost!